

OCENE IN POROČILA

Zbornik za historiju školstva i prosvjete 11, Zagreb 1977, 355 strani.

Izšla je nova številka te revije, ki jo skupaj izdajajo Slovenski šolski muzej v Ljubljani, Hrvaški šolski muzej v Zagrebu in Pedagoški muzej v Beogradu. Zbornik počasi prerašča v pravo jugoslovansko publikacijo, saj so v uredniškem odboru zastopani tudi predstavniki drugih republik, ki pa na žalost še ne prevzemajo svojega dela bremen tako pri prispevkih kot pri izdajanju revije in seveda tudi pri njenem finansiranju.

Kot v vseh prejšnjih je tudi v tej številki znaten prispevek slovenskih sodelavcev. France Ostanek je napisal pregled razvoja šolstva na območju občin Šentjur pri Celju in Šmarje pri Jelšah do leta 1941. Po uvodu, kjer strnjeno prikaže razvoj šolstva na Slovenskem, oriše avtor razvoj 32 šol na tem področju. Slavica Pavlič je prikazala nastanek in razvoj partizanskega šolstva na Slovenskem. Iz razprave so lepo vidne posebnosti posameznih slovenskih pokrajin pri nastajanju in razširjenosti partizanskih šol ter organizacijskih oblikah tega šolstva.

Dragutin Franković je orisal pomen naprednega gibanja prosvetnih delavcev na Hrvaškem med obema vojnama, Mihajlo Ogrizović pa razvoj šolstva in prosvete v socialistični Jugoslaviji do 1965. Pregled razdeli na dve obdobji, ki jima za ločnico postavi leto 1950 — pojav samoupravljanja. Rade Delibašić je prispeval razpravo o upravljanju šol v Črni gori v obdobju 1830—1918, Filip Potrebica pa prikazal nemire dijakov požeške gimnazije, do katerih je prišlo leta 1848 in so bili posledica revolucionarnih vrenj tistega časa. Milenko Karanović posega v obdobje vlade ustavobraniteljev v Srbiji. Ti so posvečali precej pozornosti prosveti. Da bi izboljšali kvaliteto pouka, so poklicali iz Rusije upokojenega profesorja dr. Platona A. Simonovića, po rodu iz Sremske Kamenice. Ta je postal od 1853 do 1855 glavni inšpektor srbskih šol. Avtor prikazuje njegovo delovanje.

Prispevek Mateja Zaninovića »Škole u Šibeniku i okolici do 1921« v resnici sega od začetkov do konca francoske uprave leta 1813. Iz razprave ni jasno, kam je »izginil« njen zadnji del. Rade Vuković je priobčil razpravo o življenju in delu Mihajla M. Jovanovića-Mika Brade, srbskega učitelja in sekretarja organizacije učiteljev komunistov Jugoslavije leta 1920. Zelo obsežen je prispevek Đurđa Smiljanica o gimnazijskem izobraževanju in vzgoji v SR Srbiji od 1946 do 1976. V uvodu avtor prikazuje vso predzgodovino gimnazij na ozemlju današnje SR Srbije, potem pa natančno razčleni razvoj te vrste šol. Rubriko razprav in člankov zaključuje Emil Paravina s pregledom del iz zgodovine pedagogike v tridesetih letnikih revije »Pedagoški rad« (1946—1976) iz Zagreba.

Zelo pester je izbor krajših razprav in gradiva. Jovan Vlahović piše o prvih ženskih šolah na Kosovu za časa Turkov, Nikodije Trujić o spremembah v sistemu plačevanja učiteljev v Srbiji v 19. stoletju, Tatjana Hojan pa o šolskem hranilništvu na Slovenskem. Mitar Papić prikazuje začetke šolskih inspekcij v Bosni in Hercegovini, Nikola Kirić podaja nekatere podatke iz zgodovine državne mešane meščanske šole »Svetozar Miletić« v Titelu v Vojvodini, Radomir Kostadinović pa o nižji gimnaziji v Crni Travi pri Leskovcu, ustanovljeni 1927. Božo Jakovljević je prikazal še neznano istrsko začetnico iz leta 1944. Prikaz Dragutina Frankovića o proslavi 40-letnice ustanovitve zadruga »Ivan Filipović« in naprednega učiteljskega gibanja na Hrvaškem se povezuje z razpravo istega avtorja, ki smo jo omenili na začetku prikaza Zbornika.

V rubriki Iz dela šolsko-pedagoških muzejev prednjači Slovenski šolski muzej, ki je prispeval kar tri prikaze svojih razstav: prekmurskega šolstva, slovenskega mladinskega tiska ter gimnazij na Slovenskem do srede 19. stoletja. Poleg teh je prikazana tudi razstava o pionirjih v NOB in socialistični domovini, ki so jo postavili v beograjskem muzeju. Sledijo knjižne ocene, Zbornik pa zaključuje bibliografija Tatjane Hojan, ki prikazuje dela iz slovenske zgodovine šolstva v obdobju 1971—1976.

Gre torej za revijo z nedvomno bogato vsebino. Še posebej je razveseljivo, da precej prispevkov posega na področje po letu 1945 in tako marsikje orje ledino.

Andrej Vovko